

Motion till riksdagen

1988/89:Jo253

av Göran Engström och Birgitta Hambraeus (båda c)
Ett mindre sårbart jordbruk

För Bergslagen är en levande landsbygd oundgänglig. En levande landsbygd förutsätter levande och verksam jordbruk. Jordbruket som näring behöver därför lyftas fram och utvecklas för att skapa balans och harmoni i det nya Bergslagens struktur.

De satsningar som nu sker på turism och friluftsliv bygger i stor utsträckning på att det befintliga mosaiklandskapet kan bibehållas. Men – detta är inget självklarhet!

En levande landsbygd hotas idag från många håll. I det följande kommer vi att redovisa några vägar för att reducera dessa hot och lyfta fram några förslag till åtgärder som kan bidra till en positiv utveckling.

Ett hot mot befintligt jordbruk i Bergslagen och på andra håll i landet där produktionsbetingelserna är likartade utgör det faktum att dagens högproduktiva och intensiva jordbruk kännetecknas av en hög mekaniserings- och specialiseringsgrad. Prissättningen av jordbruksprodukter gynnar heller inte de mindre jordbruket.

Utvecklingen hittills har inneburit en geografisk koncentration av jordbruksföretagen liksom produktionen av vissa produkter. En tredjedel av landets fläskproduktion finns i Skåne, medan Norrland har en mycket låg självförsörjningsgrad av t.ex. brödsäd. Koncentrationen av förädlings- och distributionscentraler samt den regionala snedfördelningen av livsmedelsindustri, till ca 1/3 i Skåne, gör hela näringen mycket beroende av fungerande transportsystem.

Landets livsmedelsproduktion har blivit i allt större grad beroende av omvärlden. Systemet förlitar sig på att importen fungerar beträffande vissa viktiga insatsvaror, att transporten även över kontinenterna fungerar samt att energi- och informationsförsörjningen är intakt.

Med minskade beredskapslager kan även begränsade regionala störningar få allvarliga konsekvenser samt att regional brist på produktionsmedel kan uppstå trots god nationell tillgång.

Flera försvarsutredningar har uppmärksammat att dagens centraliserade system för livsmedelsförsörjning medför en ökad sårbarhet. Därför är ett levande jordbruk i hela Sverige med lokal och regional livsmedelsproduktion nödvändigt för ett så långt möjligt uthålligt samhälle.

Här måste försvars- och jordbrukspolitiken samverka vad gäller beredskapsaspekterna i landsbygdsutvecklingen.

I Bergslagen finns ett antal kommuner som samverkar för att gemensamt försöka lyfta fram ovan redovisade aspekter på det sårbara jordbruket. I

samverkansprojektet, som har stöd av lantbruksorganisationer och överstyrelsen för civil beredskap, ÖCB, ingår att utarbeta en modell för ett mindre sårbart jordbruk.

Modellen benämns "utvecklingsgård", tidigare "beredskapsgård", och ska även kunna stå modell för andra bygder än Bergslagen.

Mot. 1988/89
Jo253

Utvecklingsgården

Denna skall användas för att utveckla och pröva jordbruksformer med väsentligt mindre inbyggd sårbarhet. Detta ska ske genom minskad användning av externa, framför allt importerade produktionsmedel. Utvecklingsgården ska ingå i kommunens beredskap för livsmedels- och energiförsörjning vid kris. Gårdens produktionsinriktning och val av produktionsmedel skall därför bygga på lokala behov och lokala förutsättningar.

Modern bästa kända teknik ska användas.

Utvecklingsgården ska under normala förhållanden kunna drivas på företagsekonomiska grunder och vara en naturlig del i den kommunala infrastrukturen.

Krav på en utvecklingsgård

För att en utvecklingsgård ska kunna uppfylla de formulerade kraven bör storleken på gården vara större än medelarealen i trakten. Beroende på bl.a. valet av energiform, djurbesättning m.m. bör utvecklingsgården vara i storleksordningen 35–45 ha åker. Gården behöver också ha skogsmark. Alternativt kan man tänka sig att samla de olika kraven på en gård i en eller flera byar.

Gården bör ha djurbesättning med tonvikt på mjölkkor. Utöver fodergrödor ska det odlas brödsäd, rotfrukter och grönsaker så mycket som klimatet tillåter.

Förädling fram till konsumentledet bör ske så nära gården som möjligt. Transporterna bör minimeras.

Effekter på kort sikt

Redan innan en utvecklingsgård fått någon egentlig betydelse för den lokala försörjningen kan den bidra till att sårbarhets- och beredskapseffekterna lyfts fram till offentlig debatt – en diskussion om obalanser mellan olika landsdelar och om vad som krävs för att bibehålla jordbruket i skogsbygderna. Detta bör främja uppkomsten av lokala initiativ.

Källa för kunskap

Som demonstrationsgårdar kan de bidra till att sprida ett nytt tänkande på orten, konkretisera för invånarna hur ett mindre sårbart och robust jordbruk ingår som en viktig del i landets totalförsvar.

Förväntade effekter på sikt

Mot. 1988/89

Jo253

Utöver minskad lokal sårbarhet får de små jordbruken utanför slätterna ett existensberättigande. Lyckas man att påvisa fördelar med lokal distribution till närmarknaden kan en klart bättre sysselsättning byggas upp på landsbygden i förädlingsledet.

Detta led kan förhoppningsvis ge jobb åt kvinnor och ungdomar, grupper som idag har en svag ställning på arbetsmarknaden i dessa landsdelar.

Kommuner och landsting kan bidra till att bygga upp en närmarknad för att ge en basavsättning. Om offentliga organ samverkar kan en viss stabilitet skapas åt det skisserade systemet.

I förlängningen bör det vara möjligt att utvecklingsgården blir en källa för kunskapsutveckling inom mindre sårbar jordbruksteknik. Modern informationsteknik ska användas för att få en effektiv kunskapsspridning.

Det tänkta slutmålet är ett nätverk av utvecklingsgårdar som kan utgöra en väsentlig resurs för vår beredskapsplanering.

Ett projekt av ovan beskriven art borde utgöra en väsentlig del i landets beredskapsplanering för krigs- eller avspärrningssituationer. Det bör likaså vara av stort intresse för landets jordbruksnäring samt kommuner och konsumenter.

Detta är sammantaget ett projekt som är viktigt att kunna fullfölja fullt ut. För att lyckas med detta krävs resurser även rent ekonomiskt. Då detta projekt måste anses vara av nationell karaktär anser vi det rimligt att ett centralt nationellt organ medverkar beträffande den ekonomiska delen. ÖCB bör enligt vår mening vara en naturlig instans för anslagsgivning. Även FOA bör vara intresserat.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om projektet Utvecklingsgården i Bergslagen.

Stockholm den 24 januari 1989

Göran Engström (c)

Birgitta Hambraeus (c)

